

УДК 332.012

Б. Андрушків,
д-р екон. наук., проф.
Н. Корж, канд. екон. наук, доц.
Л. Кухний, доц.
О. Погайдак, канд. екон. наук
Національний університет
харчових технологій

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті розкрито особливості формування термінологічного апарату менеджменту в умовах українських суспільних трансформацій. Проаналізовано праці науковців у сфері управління та менеджменту. Акцентовано увагу на різнобічності трактувань. Дано пропозиції з впорядкування термінологічної частини загальної теорії менеджменту.

Ключові слова: менеджмент, управління, розвиток, закон, принципи, посттоталітарний період.

Менеджмент як науковий термін і як дисципліна входить в національну систему дисциплін, на відміну від інших економічних дисциплін, буквально з нуля, оскільки за час радянської централізованої, планованої економіки та командно-адміністративної системи господарювання, теорія менеджменту, (розумій і термін менеджмент) як, до речі, і кібернетика, заперечувалися, та вважалися буржуазними, шкідливими і неприйнятними для соціалістичного способу життя. Через те жорстоко, до певного часу, переслідувалися радянською владою. Необхідно відзначити що це явище супроводжувалося розбіжністю тлумачень різних положень теорії і практики менеджменту. До речі, багато учених по-різному тлумачать термін менеджмент і на даний час пропонують не пов'язувати його з управлінням, а трактувати як «оруда», «орудувати», «безпосередньо розпоряджатися, урядувати» тощо.

Як стверджує Воляр С.П. поняття і сутність слова «менеджмент», які в нього вкладають американці або англомовні люди, суттєво відрізняються від нашого слова «управління». Однак у нас саме так дотепер перекладають «менеджмент», хоча в недалекому минулому радянська наука надавала менеджменту зовсім іншого тлумачення.

В одному із наших сучасних провідних підручників з менеджменту читаємо: «У загальному розумінні менеджмент — це вміння досягати поставлених завдань, використовуючи працю, інтелект і мотиви поведінки інших людей». І тут же «менеджмент» — український відповідник «управління» — функція, вид діяльності, зміст якої становить керівництво підлеглими в організації». Критичним тут є те, що «управління» і «керівництво» є синонімами, і це засвідчує «Короткий тлумачний словник української мови: керувати –1) спрямовувати, вести по якому-небудь шляху, вчити, як треба діяти; 2) управляти, завідувати, здійснювати владу (в установі, на підприємстві)» [2, с. 155].

Таким чином формування термінології, базових знань з теорії менеджменту належить сприймати головним засадничим завданням і, особливо, з врахуванням наступних передумов.

Пізнанням незнаного, після гіпотетичних припущень, заглиблюючись в багатогранну сутність речей і явищ, знання, збагачуючись, накопичуються і сягають таких обсягів, що для подальших наукових досліджень мусять бути розділеними і то, як правило, за ознакою предмету дослідження.

За декілька століть все змінилось і не стоїть на місці, продовжує, з поглибленням знань, розділятися далі.

© Б. Андрушків, Н. Корж, Л. Кухний, О. Погайдак, 2012

Тепер, коли вже запроваджено окремою і нормативну дисципліну «Історія вчень менеджменту», тобто паралельно, водночас з дисципліною «Основи економічної теорії», то стає очевидним, що процес виокремлення менеджменту в Україні як окремої галузі знань йде до завершення з формальним виокремленням «галузі знань, напрямів підготовки, спеціальностей» та їх кодифікації.

Спочатку треба усвідомити, що менеджмент не є винаходом однієї людини, а є суспільним продуктом людства, бо він є наслідком природного відчуття людьми появи ефекту від спільності їх дій.

Ще на первісному етапі свого розвитку, коли інтелект людини тільки формувався, наші пращури гнані голодом вже здогадувались, що вполювати мамонта можна тільки спільно і при скоординованих діях. І байдуже, що при цьому загине якась кількість людей, але натомість решта матимуть гору м'яса і наїдяться. Власне з первісно общинного ладу (хтось умів мистецьки шити шкіряне взуття, яке виготовлялося з вбитого звіра, а ще хтось одягу, а ще хтось смачно готувати. Ці та інші обставини і обумовили, так звану спеціалізацію виробництва). Тим часом виникла потреба власне координації тих процесів що успішно здійснював ватажок племені. Одне слово, спеціалізація, кооперація і суспільний розподіл праці у принципі викликали до життя науку управління.

З подальшим розвитком людства із людської маси виділялись природні талановиті менеджери, (лідери) діяльність яких підтверджується відомими всім чудесами світу та знаними історичними діяннями. Цей довготривалий етап сучасна наука називає етапом формування, так званого, практичного менеджменту. А далі, з застосування примітивних засобів виробництва, винайденням парової машини, яка витворювала на заміну мускульної сили значну енергію, до виробництва влилися великі маси людей діяльність яких необхідно було координувати. За цими ознаками воно стало індустріальним.

За цих умов, щоб забезпечувати узгоджену ритмічність взаємодії різних ланок і систем цього складного процесу, стало необхідним для їх координації виокремити відповідні види діяльності (функції) та посади, які стали називатися словом «менеджер». Про те, як бачимо, еволюція управлінської науки триває, а дискусії в термінологічній сфері продовжують мати місце. Усі ці та інші обставини обумовлюють актуальність та своєчасність цієї проблематики.

Необхідно сказати, що у цій царині на даний час є немало теоретичних наробок. До речі достатньо згадати що з опублікуванням у 1903 році своєї праці під назвою «Управління фабрикою» американський інженер Фредерік Уїнслов Тейлор започаткував становлення теоретичного менеджменту, в процесі якого сформувалась і сама професія «Менеджмент організацій», покликанням якої є забезпечувати додатковий ефект від спільності дій людей об'єднаних в організацію.

Сутність менеджменту, сформульована на початку його зародження однією із його засновників Мері Паркер Фоллет, є наступною: «Менеджмент — це забезпечення виконання роботи з допомогою інших осіб».

Як відмічає Воляр С.П., залучаючи тепер до нашого користування термін «менеджмент», треба дуже критично ставитися до рівноправності термінів «менеджмент» і «управління». Наприклад, поляки, сповідуючи національну ідею, не включили до своєї мови англійське слово «менеджмент», а, розуміючи те поняття, яке в нього вкладають американці чи, точніше, англомовні люди, пішли від свого польського «жонд», що українською перекладається як «уряд», і перекладають англійський «менеджмент» по-своєму, по-польськи як «зажондзане», що слід перекласти по-українськи як «урядування». Отже, встановлюючи теоретичні засади нашого українського менеджменту, тобто для українців як особливого і окремого етносу людства, маємо виходити з того, що менеджмент, з точки зору масштабу, широти об'єктів свого впливу, є набагато вужчим від управління, бо поширюється

тільки на людей, на організації людей, а управління має вплив і на технічні системи (машини силові і робочі, мережі комунікацій та ін.), і на біологічні системи (рослинництво, тваринництво, птахівництво, бджільництво та ін.) і на людські системи (організації) частково [2, с. 157].

У фундамент науки управління уклали свої праці вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема: О. Амоша, І. Вернадський, В.Геєць, В. Дубонос, Д. Крук, О. Кузьмін, А. Омаров, Г. Осовська, В. Терещенко, М. Туган-Барановський, М. Чумаченко, М. Альберт, І. Ансоф, Ф. Гілбрет, А. Маслоу, Е. Мейо, Ф. Тейлор, Ф. Хедоурі та ін. [1]. Тим часом власне згадана проблематика залишилася за полем зору вітчизняних учених.

В трактуваннях управлінського характеру особливу, визначальну передумовну обставину складає той факт, що менеджмент на відміну від всіх інших дисциплін і професій в національних умовах має свою національну ознаку, в той час як всі решта є космополітичними (дивіденд — він і в Конго, і в Китаї, і в Україні і по всьому світу є дивіденд...).

Менеджмент, як відомо, має американські, німецькі, шведські особливості тощо. Знаменитий корифей японського менеджменту К Хітачі стверджує: «Менеджмент в Японії, як і в будь-якій іншій країні, відображає її історичні особливості, культуру і суспільну психологію. Він безпосередньо пов'язаний з суспільно-економічним устроєм держави» [8, с. 164].

Саме японська модель організації виробництва і управління ним є визначальним чинником успіху японців в конкуренції на світовому ринку праці і в цілому японського економічного дива.

Однак, маємо усвідомлювати, що, як і японці свого часу, залучаючи до своєї практики, переносячи на наш ґрунт світові здобутки менеджменту, ми, українці, повинні адаптувати їх до своїх форм співжиття, до своєї національної особливості. І саме тому Кредісови в своєму V посібнику «Менеджмент для керівників» вказують, що: «Певною мірою на підґрунті загальноцивілізаційного менеджменту доведеться створити «український менеджмент» [7, с. 175]. При цьому треба прийняти до уваги висновок сучасного корифея менеджменту Пітера Друкера про те, що через розмаїтість тлумачень основних положень менеджменту: «Багато з того, що ми називаємо менеджментом, полягає в тому, щоб ускладнити людям роботу». Незважаючи на понад столітню історію науки менеджменту, величезну кількість виконаних досліджень і публікацій, поняття «менеджмент» ще й досі залишається складним, а його суть і сьогодні не з'ясована остаточно [7, с. 30].

У своєму навчальному посібнику для менеджера Тимошенко І.І., Соснін А.С. цей стан узагальнили так: «В Україні появились книжки і підручники з менеджменту, котрі популяризують цю науку і практику, розкривають її основи. Це, наприклад, книги Н.М. Мартиненко, Ф.І. Хміля, В.І. Терещенко, І.І. Тимошенко, однак глибоких досліджень в цій області знань і практики поки немає» [15, с. 12].

Заглиблюючись у сутність подальшого процесу становлення українського менеджменту, варто констатувати, що базовою пізнавальною категорією всього, що є у природі, є закони його існування. І має бути очевидним, що йдеться не про суб'єктивні закони, тобто ті, що їх приймає Верховна рада України і не про закони Паркінсона [11], а про закони природні, які розкривають конкретну природну сутність і про них тлумачний словник української мови вказує, що «закон — це взаємозв'язок і залежність якихось явищ об'єктивної дійсності, що виявляються в певному порядку» [6].

Наприклад, дуже доступним для сприйняття є фізіологічний цикл $8+8+8=24$ год., що є законом життєдіяльності людини як природного організму.

Немає сумніву, що ці співвідношення є деякою мірою середньостатистичними, оскільки стан власних змінних та взаємодія змінних внутрішнього і зовнішнього середовищ можуть зумовити деякі відхилення в цих співвідношеннях.

Однак, як різне прискорення тіл, що падають у різних середовищах, не може заперечувати закон всесвітнього тяжіння, так і згадані відхилення не можуть заперечити законність фізіологічного циклу життєдіяльності людини.

Тож природно, що засвоюючи світові досягнення в теорії менеджменту, вітчизняні науковці і насамперед працівники вітчизняної менеджмент-освіти намагаються сформулювати як закони життєдіяльності організацій, так і закони менеджменту.

Однак, доводиться сумніватися в тому, що автори різних варіантів законів організації чи законів менеджменту, які вже оприлюднено в освітянських підручниках і навчальних посібниках з менеджменту, мають свої тверді обґрунтування. А їх відсутність не дає можливості оцінити ні теоретичну, ні пізнавальну спроможність.

Більше того, множинність варіантів формулювань менеджерських законів та наявні між ними розбіжності й суперечності, не тільки ускладнюють, але й перешкоджають процесові навчання менеджмент-дисциплінам, бо очевидно, що вчорашньому школяреві не під силу, та й зарано, засвоювати розмаїття законів, лише констатованих, але логічно не обґрунтованих. Цю складність, ще свого часу К. Маркс відзначав так: «...тут не можна користуватися ні реактивами, ні мікроскопом, тут і одне і друге мусить замінити сила абстракції і сила логіки» [4].

Проблема ускладнена ще й тим, що серед наших вітчизняних підручників і посібників з менеджмент-дисциплін немає розмежування для програм навчання бакалаврів, спеціалістів, магістрів, бо всі «рекомендовані для ВНЗ», хоч очевидно, що інтелект вчорашнього школяра не рівняється з інтелектом магістранта.

Очевидно, що відчуваючи наявність такої потреби Кредісови в самій назві своєї праці підкреслили, що це «Менеджмент для керівників», тобто, якщо наближено до англомовного, то «Менеджмент для топ-менеджерів».

І навпаки, популярну в Америці працю Кеннета Кіллена «Management a Middle Management Approach» належить сприймати як «Менеджмент середнього менеджменту» усвідомлюючи, що російський переклад в 1981 році як «Вопросы управления» не відтворює її англомовної сутності [5].

Далі з метою унаочнення шкідливості такого становища, наведемо лапідарний огляд окремих варіантів оприлюднених законів організації та менеджменту.

У своєму підручнику «Менеджмент» Шегда А. В., знехтувавши законами життєдіяльності організацій, відразу веде мову про закони управління, подаючи їх наступним чином.

До основних законів господарського управління належать:

– закон спеціалізації управління, сутність якого полягає в тому, що управління на підприємстві, у фірмі, корпорації, як правило, здійснюється значною кількістю з працівників, котрі спеціалізуються на виконанні конкретних функцій управління. Поділ управлінської праці об'єктивно веде до спеціалізації управлінського персоналу;

– закон інтеграції управління. Необхідність інтеграції визначається потребою самого процесу відтворення, а відтак і управління, котре не може бути здійснене без об'єднання шляхом координації діяльності, принаймні більшості персоналу;

– закон оптимального поєднання централізації та децентралізації управління. Використання цього закону передбачає, з одного боку, централізоване, цілеспрямоване управління, тобто проведення визначеної лінії по вертикалі, а з іншого — необхідність передачі окремих функцій управління на нижчі рівні;

– закон демократизації управління відбиває взаємовідносини між людьми в колективі, співвідношення влади і підпорядкованості. Використання цього закону передбачає залучення великої кількості персоналу до процесу управління і встановлення таких відносин між керівником і підлеглими, коли дії першого викликають позитивну відповідну реакцію другого, коли в системі управління підприємством задіяний весь персонал;

– закон економії часу в управлінні виступає як закон управління робочим часом. В умовах ринку важливо випередити своїх конкурентів, швидше знайти нові ринки, раніше за інших перейти на випуск нової продукції, вчасно перебудувати структуру підприємства та ін.» [16, с. 22-23].

Автори роботи «Теоретичні та прикладні засади менеджменту» крім законів менеджменту, подають ще пізнавальні категорії та принципи менеджменту, і з цього приводу у них є наступне.

В управлінській діяльності керуються такими законами і принципами менеджменту: спеціалізації управління, інтеграції управління, оптимального поєднання централізації і децентралізації управління, демократизації управління, економії часу в управлінні, пропорційного розвитку систем управління тощо.

До основних категорій менеджменту слід віднести поняття організації, функцій управління, рівнів управління, методів менеджменту, стилів керівництва, комунікацій, управлінських рішень тощо.

Важливу роль також відіграють принципи менеджменту: цілеспрямованості, врахування потреб та інтересів, ієрархічності, взаємозалежності, динамічної рівноваги, економічності, активізації, системності, єдиновладдя тощо» [8, с. 8].

Мабуть, найбільшого значення законам організації надали автори підручника для вузів «Менеджмент: теорія і практика», допущеного у свій час Інститутом змісту і методів навчання Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України для використання як підручник для студентів економічних, комерційних та інженерних спеціальностей, в якому з цього приводу є й таке.

Законали організації недостатньо розглядаються при вивченні предмета і змісту теорії організації, хоча дослідження в галузі організації мають пріоритетне значення для обґрунтування розробок у сфері управління. Коротко розглянемо основний закон організації — синергії.

Система є такою (а не випадковою сукупністю розрізнених елементів), коли вона організована, тобто є такою сукупністю, у якій визначені місце, значення та зв'язки кожного елемента. Організація ж як система є не просто такою, а відносно відокремленою системою, тобто має необхідний для самостійного існування набір утворюючих елементів (підсистем, ланок). У добре організованих системах кожний елемент (як частина) необхідний для підтримання та функціонування цілого і поза (цілим) існувати не може. Іншими словами, частина необхідна для функціонування цілого, а ціле необхідне для існування частини.

Основний закон організації — закон синергії — полягає у тому, що сума властивостей (потенціалів, енергії, якостей) організованого цілого перевищує «арифметичну» суму властивостей елементів — складників даного цілого.

Ефект синергії виникає за рахунок взаємної співучасті, взаємодії елементів, які знаходяться в межах цілого. Цей закон має різне практичне використання (наприклад, при формуванні корпоративних стратегій).

У даний час теорія організації перебуває у стадії становлення, але найчастіше (крім закону синергії) згадують такі закони:

– закон єдності аналізу-синтезу (процеси спеціалізації, диференціації, з одного боку, доповнюються протилежними процесами інтеграції, універсалізації, з іншого боку);

– закон пропорційності (необхідність певного співвідношення між частинами цілого);

– закон композиції (мета діяльності підсистеми одночасно є однією з підцільей діяльності системи);

– закон самозбереження (кожна реальна фізична чи матеріальна система прагне зберегти себе як цілісне утворення і економніше витратити свій ресурс);

– закон організованості-інформованості (у системі не може бути більше порядку, ніж інформації);

– закон онтогенезу (кожна організація проходить у своєму розвитку такі фази життєвого циклу як становлення, розквіт, згасання) [13].

А Осовські в своїх «Основах менеджменту» визначили, що: «Закони менеджменту мають економічний зміст» [10, с. 73]. Хибність їхня в тому, що менеджмент і його синергія притаманні всім людським організаціям і соціально-економічні є серед множини видів організацій лише одним із них, поряд з організаціями освітніми, медичними, духовними, політичними, розважальними, в яких синергетика проявляється зовсім не економічними показниками дохідності, прибутковості тощо.

Наприклад, всім знане і навіть оспіване, для оборонних організацій зовсім не економічне: «Нам нужна одна победа, одна на всех — а мы за ценой не постоим!».

Шукати відповіді на питання щодо законів менеджменту в іноземній літературі, напевне, марно, бо їхній менеджмент базується швидше на прагматичних ніж на теоретичних підходах. Однак їхній менеджмент передбачає все таки спочатку розкриття природи життєдіяльності організацій і, не намагаючись вивести тут загальні закони, розглядає менеджмент як похідний предмет організації, бо очевидно, що якщо немає організації, то немає й менеджменту, як не може бути берега, якщо нема водойми.

На доказ цього використаємо «Основи менеджменту», авторів М. Х. Мескона, М. Альберта і Ф. Хедоурі. І при цьому зауважимо, що цю працю як в Україні, так і в Росії вважають основоположною працею, адже практично немає публікацій, підручників чи посібників без запозичень з цієї роботи або посилань на неї.

Отже, у них менеджмент-дисципліна передбачає таке.

Що таке організація? Деяка група повинна відповідати декільком обов'язковим вимогам, щоб вважатися організацією. До них відносяться:

1. Наявність щонайменше двох людей, котрі вважають себе частиною цієї групи.
2. Наявність щонайменше однієї мети (тобто бажаного кінцевого стану або результату), яку приймають як загальну всі члени даної групи.
3. Наявність членів групи, котрі наміряно працюють разом, щоб досягти значущої для всіх мети.

Поєднавши в одну ці суттєві характеристики, ми одержуємо важливе формулювання: організація — це група людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальної мети або цілей [9, с. 21].

Далі згадані американці подають тлумачення щодо формальних, неформальних та складних організацій, розкривають горизонтальний і вертикальний поділ праці в організації і, подавши таким чином організацію, приступають до обґрунтування «необхідності управління» і розкриття «сутності управлінської діяльності» та ролі керівництва в організації [9, с.35].

Автори посібника «Менеджмент» [14] теж не розглядають ні законів організації, ні законів управління, але починають свій «Менеджмент» все таки з розмірковувань спочатку про організацію, тобто так як це зробили американці. І схема у них така.

Організація (грец. *organon* — поєднання) — соціальне утворення (група людей), що функціонує на відносно постійних засадах і свідомо координує свою діяльність для досягнення спільної мети

Менеджмент (англ. *manage* — управляти) — вид діяльності, спрямованої на працівників організації з метою координації їх дій для досягнення поставлених перед організацією цілей [13, с. 8].

Система менеджменту — це сукупність взаємопов'язаних елементів організації, що взаємодіють між собою і зовнішнім середовищем для досягнення поставлених цілей на основі оптимального використання трудових, матеріальних, фінансових ресурсів [13, с. 8-11].

Намагання окремих вітчизняних науковців та викладачів менеджмент-дисциплін узагальнити ці знання до рівня законів організації чи управління нею мають історичне підґрунтя, бо всі ми сформувалися в умовах тоталітаризму, коли всі знання мусили мати опертя на загальні філософські закони діалектичного матеріалізму.

Та коли така законотворчість не має під собою логічного підґрунтя, то, в цілому, хоч деякі з цих міркувань є правильними — мусять залишатися лише добрими міркуваннями, а не законами.

Очевидно, що такі намагання наших дослідників не варто вважати недоліком, але належить узагальнити результати цих пошуків і подати їх для широкого загалу певним однозначним науковим твердженням в теорії менеджменту.

Створення одноманітності формулювань базових понятійних категорій теорії менеджменту плідно позначиться на успішності засвоєння студентами менеджмент-дисциплін.

Для досягнення цього належить, узагальнивши наявні авторські розробки в цій галузі, утвердити, зробити нормативними формулювання базових понятійних категорій менеджмент-дисциплін: законів організації, функцій менеджменту, методів менеджменту та принципів менеджменту.

Станом на сьогодні чи не найвдалішим варіантом подання законів організації у термінологічному розумінні слід вважати підручник Тарнавської М.П. і Пушкаря Р.П. (вид. 1997 р.) [17].

Однак, належить констатувати, що в новому, другому виданні ці автори подали в глосарій наступне тлумачення:

«Зако́ни менеджменту — сталі та незаперечні норми управління організаціями. Менеджмент базується на таких законах: спеціалізації управління, інтеграції управління, оптимального поєднання централізації і децентралізації управління, демократизації управління, економії часу в управлінні, пропорційного розвитку систем управління тощо» [13, с.438], що цілком протирічить тому, що ними подано в тексті [13, с.18-19].

Ну, не існує, наприклад, вказаного тут «Закону економії часу в управлінні», бо ще А. Ейнштейн довів функціональний зв'язок між двома загальними категоріями об'єктивного світу — він подав формулу, за якою час переходить в простір і навпаки. І це треба менеджерам розуміти просто так: щоб мати дитину, то мусить після її зачаття минути 9 місяців.

І ніяких і тут, і інших мільйони раз економії часу не може бути й мови. Тож і такого закону нема і бути не може.

Висновки. Отже, якщо енциклопедія професійного менеджменту констатує, що початком наукового менеджменту треба вважати 1886 рік, коли президент компанії «Йедль енд Таун» Генрі Таун (1844-1924 рр.) на щорічних зборах Американського товариства інженерів-механіків подав доповідь, у якій вперше було поставлено завдання кваліфікувати менеджмент, як самостійну сферу наукового знання і практичної спеціалізації, рівнозначну з інженерною працею. Тут доводилось, що менеджмент має бути виділеним в окрему науку зі своїм предметом, літературою і «асоціаціями» [7, с. 119].

Відповідно забезпечення єдності формулювань базових понятійних категорій менеджменту є важливим методичним завданням для становлення всієї системи менеджменту в Україні.

З врахуванням цього маємо констатувати, що в українській мові є слова, які значно ширше, ніж управління чи керівництво, тобто саме як менеджмент, відображають більше можливостей впливу на людей, і такими словами, для прикладу, є урядування, уряд, орудування, розпорядництво та можливі інші.

Та й серед відмінків, яких у нашій граматиці є всього сім, один вимагає відповіді на питання «ким? чим?» — але не управляти чи керувати, а орудувати, бо він, цей відмінок, споконвіку називається орудний.

Ну і звичайно, було б цілком карикатурно говорити — ким? чим? менеджерувати, бо наша мова якраз вимагає відповіді на «ким? чим?».

Якщо виходити з аналогій творення назв навчальних дисциплін, якими, наприклад, є рільництво, рослинництво, лісівництво, садівництво, птахівництво,

бджільництво, гірництво тощо, то українським відповідником навчальної дисципліни «менеджмент» доцільно було б вважати термін «урядництво» [2, с. 157]. або «розпорядництво».

І це не буде новизною, бо, переслідуючи мету пізнання незнаного, різні дослідники, досягають цієї мети різними підходами, різними методами в залежності від феномену інтелекту кожного дослідника та від кожного окремого випадку дослідження.

Всім відомий курйоз, коли закон всесвітнього тяжіння Ісаак Ньютон відкрив після того, як йому на голову впало яблуко.

А от досліджуючи та градуючи по різному «холодно — тепло — гаряче», різні дослідники винайшли і запровадили різні шкали температур: Кельвіна, Фаренгейта, Цельсія, Реомюра...

В усіх таких випадках доводиться проводити міжнародні узгодження, щоб для широкого загалу визнати чинними деякі найбільш вдалі з них, щоб запропонувати деяку єдність бачення явища, і, більше того, єдність навчання нових поколінь вже набутих до них знань.

Наприклад, якого б автора не був підручник чи посібник з математики, але в кожному знайдемо одне і теж, що квадрат гіпотенузи дорівнює сумі квадратів катетів, а з фізики, що сила струму дорівнює напрузі поділеній на опір електричного кола.

А щоб регламентувати єдність просторових вимірювань, вже в 1791 році Міжнародною конвенцією в Франції було визнано 1 метр як одну десятимільйонну частину чверті довжини земного (нульового) меридіана, еталон якого зберігається в міжнародній палаті мір і ваг і служить основною початковою одиницею довжини, від якої визначаються всі інші міри довжини (дюйми, ярди, фути, милі тощо).

Також для світового загалу домовились мати за базову одиницю тепла градус Цельсія.

Не інакше, а саме в такий спосіб формувалися знання в такій специфічній сфері як теологія.

Тут спочатку різними авторами було написано багато варіантів Біблії. Але з плином часу із них усіх були канонізовані тільки чотири знані нам редакції, як найбільш вдалі для сприйняття людьми. А решта редакцій від інших авторів, іменовані як апокрифи, зберігаються, залишаючись поза процесом віросповідання.

Таке уодноманітнення формулювань плідно позначиться на можливостях більш успішного засвоєння і студентами, і всім загалом базових абстрактних понятійних категорій дисциплін, цього предмету знань.

Очевидно, що оскільки менеджмент як виявляється має окремі національні ознаки, то дане питання мало б мати колегіальне обговорення. Для чого мабуть нема потреби скликати міжнародну, хіба що можливо «міжслов'янську» конференцію з цього приводу і під егідою МОНмолодьспорту та НМК з менеджменту уточнити та утвердити початкові базові понятійні категорії теорії менеджменту в українських умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрушків Б.М. Основи менеджменту: методологічні положення та прикладні механізми / Б.М. Андрушків, О.Є. Кузьмін. — Тернопіль : Лілея, 1997. — 292 с.
2. Воляр С.П. Про менеджмент та управління / С.П. Воляр, Л.С. Кухній // Наукові вісті ІМЕ «Галицька академія». Економічні науки. — 2005. — №2(8). — С. 155-158.
3. Воляр С.П., Воляр Л.С. Щодо законів організації. Наукові вісті ІМЕ «Галицька академія», № 2(4). — 2003 р.
4. *Капітал*. Том 1. Процес виробництва капітала. — Маркс К., Енгельс Ф. Соч. 2-е изд. — 907 с.

5. *Киллен К.* Вопросы управления: сокр. пер. с англ. — М.: Экономика, 1981. — 200 с.
6. *Короткий* тлумачний словник української мови. Близько 6750 слів / Під ред. Д. Гринчишина. — 2-ге вид., перероб. і доповн. — К.: Рад. шк., 1988. — 320 с.
7. *Кредісов А.Т.* і др. Менеджмент для керівників. — К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. — 556 с.
8. *Кузьмін О.Є.* Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навчальний посібник / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. — Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2002. — 228 с.
9. *Мескон М.* Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. — М.: Дело, 1992.
10. *Осовська Г.В.* Основы менеджмента: Підручник / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. — К.: «Кондор», 2006. — 664 с.
11. *Паркинсон С.Н.* Законы Паркинсона: Сборник: Пер. с англ. В.С. Муравьев. — М.: Прогрес, 1989. — 448с.
12. *Проблеми теорії і практики менеджменту: навчально-методичний посібник; за заг. ред. Б.М. Андрушківа.* — Тернопіль: Вид. ТзОВ «Терно-Граф», 2009. — 312 с.
13. *Пушкар Р.М.* Менеджмент: теорія та практика. Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. / Р.М. Пушкар, Н.П. Тарнавська. — Тернопіль: Карт-бланш, 2003. — 490 с.
14. *Стадник В.В.* Менеджмент: Посібник / В.В. Стадник, М.А. Йохна. — К.: Академвидав, 2003. — 464 с.
15. *Тимошенко І.І.* Менеджер організації: Навч. посіб. для менеджера / І.І. Тимошенко, А.С. Соснін. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2001. — 350 с.
16. *Шегда А.В.* Менеджмент: Навч. посіб. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. — 583 с.
17. *Тарнавська Н.П.* Менеджмент: теорія і практика: Підручник для вузів / Н.П. Тарнавська, Р.М. Пушкар. — Тернопіль: Карт-Бланш, 1997. — 456 с.

*Б. Андрушків, Н. Корж,
Л. Кухний, О. Погайдак*

Особенности формирования терминологического аппарата менеджмента

В статье раскрыты особенности формирования терминологического аппарата менеджмента в условиях украинских общественных трансформаций. Проанализированы научные публикации в сфере управления и менеджмента. Акцентировано внимание на разнообразии трактовок менеджмента. Даны предложения по упорядочиванию терминологической части общей теории менеджмента.

Ключевые слова: менеджмент, управление, развитие, закон, принципы, посттоталитарный период.

*В. Andrushkiv, N. Korzh,
L. Kuhniy, O. Pogaydak*

Features of forming of the management terminology apparatus

The article deals with peculiarities of terminology management in Ukrainian social transformations. It analyzes the scholars' work in the field of governance and management. It also pays attention to the versatility of interpretations. The article proposes to streamline the terminology of the general theory of management.

Key words: management, administration, development, law, principles, post-totalitarian period.

---

e-mail: jimp@ukr.net

Надійшла до редколегії 10.03.2012 р.